

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ТУРИСТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В КРАЇНІ

Барвінок Н.В.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
e-mail: barvinok.n@udpu.edu.ua*

В умовах сьогодення однією з найпрогресивніших галузей господарства у світі є туризм, який, в свою чергу, тісно пов'язаний з великою кількістю інших галузей економіки та поєднує економічні, соціальні, культурні аспекти розвитку економіки світу. Туристична галузь є невід'ємною складовою життя більшості людей і є однією із провідних напрямів соціально-економічної діяльності, а також входить до комплексу галузей економіки, що включає засоби розміщення, заклади харчування, заклади культури та розваг, екскурсії, транспорт, страхування і т. д., які мають неабиякий вплив на розвиток економіки країни в цілому.

Динаміка розвитку туризму прямо та опосередковано залежить від глобальних факторів впливу, а обсяг туристичних потоків пов'язаний із рядом глобальних безпекових факторів, що можуть загрожувати туристичній діяльності та розвитку туристичної індустрії в країні. До основних глобальних безпекових факторів впливу, які можуть негативно позначитись на розвитку туристичної індустрії варто віднести:

- геополітичну нестабільність у країнах (політичні перевороти, терористичні атаки, воєнні конфлікти);
- виникнення епідемій та пандемій у країнах;
- негативні природно-екологічні ситуації в країнах;
- негативний загальноекономічний стан у країнах [1].

Глобальні безпекові фактори створюють загрозу не лише життю та здоров'ю туристів під час подорожей, але і туристичним підприємствам, які, в першу чергу, страждають від зменшення кількості туристичних потоків, відтоку кадрів у більш безпечні місця перебування та виникнення економічної кризи в країні (нестабільність валюти, різке падіння цін внаслідок переважаючої пропозиції товарів над попитом, масові банкрутства промислових, банківських, торгових фірм, зростання безробіття і падіння зарплати, потрясіння кредитної системи тощо).

Проте, на сьогоднішній день, в умовах розвитку туризму в глобальному світовому просторі, при виникненні різноманітних загроз безпека туристів займає одне з провідних місць. Особливу увагу потрібно звертати саме на геополітичну нестабільність (політичні перевороти, терористичні атаки та воєнні конфлікти), яка останнім часом набрала масштабніших обертів, адже в такому випадку загроза для туристів виникає не лише при відвідуванні країн, де вже наявні названі загрози, але і країн, що межують з ними. Тому часто перед туристичними підприємствами постає особливе завдання організації туризму в умовах

підвищеної небезпеки, щоб забезпечити туристів, які вирішили відвідати такі країни.

До геополітичних чинників, що мають наймасштабніші катастрофічні наслідки для країн та їх економіки, в тому числі і туризму, є воєнні конфлікти. Воєнні конфлікти – це форма розв’язання гострих суперечностей між державами, народами, соціальними групами або іншими суб’єктами політики з двостороннім використанням воєнної сили [2]. Воєнні конфлікти здатні за короткий час знищити туристичну індустрію, до прикладу: Алжир, Ліван, Північна Ірландія, Сирія, країни колишньої Югославії тощо. Внаслідок «югославської кризи», викликані релігійними та етнічними протистояннями, відбулося глобальне переформатування структури туристичних потоків у Європейському регіоні, занепад туристичної індустрії у Боснії та Герцеговині, Сербії, Хорватії, Чорногорії. Відповідна ситуація склалася в результаті російсько-грузинської війни у серпні 2008 р. в Грузії [3] та в результаті російсько-української війни починаючи з 2014 року в Україні.

Російсько-українська війна, що розпочалась ще у 2014 році з вторгнення в Луганську та Донецьку області та анексії АР Крим, а особливо повномасштабне вторгнення у лютому 2022 року, кардинально позначилась на формуванні туристичних потоків, створивши кризу у туристичній сфері України. Значна частина туристів, надаючи перевагу безпечному відпочинку, обрали альтернативний відпочинок в інших країнах зі схожими туристично-рекреаційними ресурсами та ціною політикою. Тому виїзні туристичні потоки не так кардинально скоротились в порівнянні із в’їзними та внутрішніми, що пов’язано із безпечнішими умовами відпочинку туристів за кордоном.

Проте, внутрішній туризм та незначний в’їзний навіть під час війни продовжує своє існування на території України. Збереження внутрішнього туризму найбільше пов’язано, по-перше, із неможливістю значної частини населення (особливо чоловічої статі) виїжджати за кордон, по-друге, із фінансовою кризою, яка вплинула на доходи населення країни та змусила обирати більш дешевший відпочинок.

Найбільше внутрішній туризм відновився саме з початком літнього сезону, коли почали з’являтися запити українців на відпочинок. Основними регіонами, на туризм в яких з’явився попит які залишалися умовно-безпечні регіони: Львівщина, Івано-Франківщина та Закарпаття, пізніше підвищився інтерес туристів до Київщини та Полтавщини, які були в окупації. Відкриття музеїв та замків, які через воєнний стан довгий час не працювали, відновило екскурсійні тури туди [4]. Поступове відкриття дитячих таборів, які діяли переважно в західних областях, підвищило туристичні потоки дитячого туризму.

В’їзні туристичні потоки на територію України більшою мірою пов’язані із релігійними переконаннями (наприклад, святкування хасидами Рош ха-Шану в Умані), та підвищеною цікавістю до історії, культури та подій в Україні. Але все ж

найбільш відвідуваними областями в'їзними туристами залишаються відносно безпечні західні.

Важливо зазначити, що організація туризму в Україні сьогодні в умовах воєнного стану як ніколи вимагає підвищеної уваги до безпеки туристів, та створення зручних та безпечних умов під час подорожей, їх перебування у закладах індустрії гостинності. Чинне законодавство України передбачає, що туристичні підприємства з метою забезпечення безпеки туристів під час подорожей зобов'язані: повідомляти туристів про можливі небезпеки під час туристичних поїздок, про виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи попереджувальних заходів; створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо; виконувати спеціальні вимоги з безпеки під час надання туристичних послуг із підвищеним ризиком тощо.

В умовах воєнного стану управління безпекою туристів найбільше пов'язане з дозволами та обмеженнями, які діють під час воєнного стану у відносно безпечних областях країни, до яких відносяться такі заборони:

- сплави, походи, прогулянки та екскурсії по маршрутах біля критичної інфраструктури, військових та стратегічних об'єктів – заборонені по всій Україні;
- проведення масових заходів (фестивалів, концертів тощо);
- відвідування туристичних об'єктів, наближених до кордонів з країнами агресорами;
- відвідування деяких гірських маршрутів, водойм, лісів у різних областях;
- відпочинок на березі моря, купання в морі;
- відвідування територій, що були під окупацією;
- відпочинок в східних областях України, зокрема у прифронтових зонах та зонах з активними бойовими діями.

Формування маршрутів має відбуватись з урахуванням розташування бомбосховищ, а туроператори та екскурсоводи повинні враховувати, що під час повітряної тривоги туристам мають бути доступні бомбосховища. Також обов'язковою умовою є планування туристичних мандрівок у відповідності з дією комендантської години.

Отже, війна в країні та введення воєнного стану викликали масу загроз для існування туризму в Україні. Проте, туризм продовжує своє існування, хоча і вимагає значної уваги до організації безпечних умов подорожування та перебування у закладах індустрії гостинності туристів. Тому, туристичним підприємствам, для забезпечення туристів потрібно дотримуватись ряду заборон та вимог до організації туристичних подорожей та екскурсій.

Список використаних джерел

1. Барвінок Н. Вплив глобальних безпекових факторів на розвиток міжнародного туризму в Україні. *Věda a perspektivy*. 2022. № 4(11). С. 139-151. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4\(11\)-139-151](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4(11)-139-151)

2. Воєнний конфлікт. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27383 (дата звернення: 28.03.2023).
3. Парфіненко А. Ю. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. Вип. 126 (частина I). С. 12-23.
4. Приседська В. Як переживає війну туристична галузь. *bbc.com*, 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62004034> (дата звернення: 28.03.2023).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРІОД

Бортник А.Г.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: bortnyk.alina419@vu.cdu.edu.ua*

Росія систематично обстрілює Харків уже протягом восьми місяців повномасштабної війни. Окупаційні війська руйнують критичну інфраструктуру, підприємства та школи. Водночас у Харкові продовжують роботу бізнеси: зокрема, ресторани, кав'ярні і бари: підприємці зберігають робочі місця, допомагають ЗСУ та відновлюють для містян хоча б якість відчуття нормальності [1].

За даними сайту <https://air-alarms.in.ua/region/kharkiv> на Харківщині з початку повномасштабного вторгнення станом на 10 лютого 2023 року лунало 1712 тривоги, загальною тривалістю 1402 години. За аналізований період було зафіксовано 186 артилерійських обстрілів, та було 446 повідомлень про вибухи. Усі ці дані свідчать про складні умови проживання у регіоні, а тип більше про продовження успішного функціонування такої галузі як ресторанна.

Станом на листопад 2022 року Харківщина налічувала всього 27% працюючих закладів харчування [2]. Такою ж була частка виручки. Деякі заклади було релоковано до інших, спокійніших областей. Наприклад, в кінці квітня 2022 року було відкрито кав'ярню на базі релокованого з Харкова до Львова шоурума Tarlini home. Після чого наприкінці липня було відкрито повноцінний заклад «Перший – кава та їжа», а вже у вересні ці підприємства вийшли «у нуль». Меню та концепт закладу харківський. Аби харків'яни відчули себе вдома, а львів'яни познайомилися з особливостями Харкова [3].

Водночас, не зважаючи на такі важкі умови, в яких нині знаходиться регіон, сфера ресторанного господарства продовжує працювати та підтримувати економіку та турбуватися про жителів регіону. Ті ресторатори, що залишилися в місті, чії потужності не зазнали впливу військових дій організувалися у благодійну гуманітарну групу food-кластер. На піку боїв за Харків food-кластер готував 12 000–14 000 порцій гарячої їжі на добу. Ресторатори швидко налагодили обмін і спільний розподіл продуктів, це дозволяло не зупинятись. Саме такою волонтерською дорогою нині йде чимало харківських закладів. До таких належить, наприклад, «Stay Coffee», «Люди», «Brooklyn» та багато інших [4].